

Nr 39.

Ankom till riksdagens kansli den 3 maj 1946 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om statsbidrag till Svenska fiskarens studieförbund.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 176 av herr *Wetter m. fl.* och II: 361 av herr *Utbult m. fl.*, har hemställts, att riksdagen ville besluta att till Bidrag till Svenska fiskarens studieförbund för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 25 000 kronor.

Beträffande motiveringen för nämnda yrkande får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtanden i ärendet av lantbruksstyrelsen och skolöverstyrelsen. Lantbruksstyrelsen har vid sitt utlåtande fogat yttrande av Svenska fiskarens studieförbund.

Enligt vad för utskottet är känt och såsom även erinrats av lantbruksstyrelsen i dess ovannämnda utlåtande anhöll Svenska fiskarens studieförbund i en till lantbruksstyrelsen den 12 september 1945 inkommen ansökning om ett anslag av 36 500 kronor till förbundets verksamhet under budgetåret 1946/47. Ansökningen överlämnades av lantbruksstyrelsen till Kungl. Maj:t med utlåtande den 27 september 1945, däri styrelsen på anförda skäl fann sig böra hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till bidrag till Svenska fiskarens studieförbund för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 15 000 kronor. Genom beslut den 4 januari 1946 fann Kungl. Maj:t, sedan yttrande i ärendet avgivits av statskontoret, ansökningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

I sitt över motionerna avgivna utlåtande har *lantbruksstyrelsen* ansett sig böra åberopa vad styrelsen anført och föreslagit i sitt förenämnda utlåtande den 27 september 1945. I detsamma anförde styrelsen i huvudsak följande.

För närvarande finnes i landet endast en statsunderstödd fast fiskeriskola nämligen i Aneboda i Kronobergs län, vilken äges och drives av Södra Sveriges fiskeriförening u. p. a. Undervisningen i denna skola är emellertid närmast avsedd för blivande fiskeritjänstemän. Undervisningskurser, speciellt avsedda för fiskare eller sjömän, givas vid sidan av övrig undervisning vid folkhögskolorna i Grebbestad och Tyft i Göteborgs och Bohus län samt i Gamleby i Kalmar län. I vissa kommuner på västkusten ha även inrättats

yrkesbestämda fortsättningsskolor i anslutning till fiskerinäringen. Här nämnda skolor av olika slag äro de enda fasta läroanstalter, som för närvarande stå fiskareungdomen till buds för dess yrkesutbildning.

Under åren 1939 och 1940 anordnade lantbruksstyrelsen med statsanslag två längre kurser om vardera en månad i för fiskare betydelsefulla fackämnen. Den ena av dessa, avsedd företrädesvis för västkustfiskare, hölls vid folkhögskolan i Tyft i Göteborgs och Bohus län, under det att den andra, i första hand avsedd för ostkust- och sötvattensfiskare, hölls vid folkhögskolan i Forssa i Gävleborgs län. Under några år före världskriget anordnade lantbruksstyrelsen även kortare ambulatoriska kurser i olika delar av landet i fiskodling, fiskevård m. m.

Vid fiskeriskolan i Aneboda anordnas fullständig kurs endast vart annat år. Under de år, sådan kurs ej hålles, anordnar Södra Sveriges fiskeriförening mindre ambulatoriska kurser i fiskodling och fiskevård. För sin undervisningsverksamhet åtnjuta nämnda förening statsbidrag, vilket utgår ur anslaget till Befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen. Detta bidrag har under de sista budgetåren uppgått till 8 375 kronor.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anordnar varje år undervisningskurser i navigation för fiskare på olika fiskelägen inom länet. För täckande av kostnaderna för dessa kurser erhållas dels statsbidrag, dels bidrag av landstinget i länet. Statsbidraget utgår med högst lika stort belopp som det inom orten lämnade bidraget.

Dylika navigationskurser, ehuru av mindre omfattning, hållas sedan ett flertal år jämväl i några län på ost- och sydkusten. Även till dessa kurser utgår statsbidrag efter i stort sett samma grunder, som till dem i Göteborgs och Bohus län. I nu avsedda län stå dock vanligen hushållningssällskapen som anordnare av kurserna, ehuru det mesta bestyret med dessa ofta brukar åvila fiskareorganisationerna inom de olika länen. Ortsbidraget till kurserna i länen på ost- och sydkusten tillskjutes antingen av vederbörande hushållningssällskap eller av en lokal fiskareorganisation. I senare fallet har ifrågavarande organisation ofta erhållit bidrag för ändamålet ur anslaget till Gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utöfvare erlagd bensinskatt.

Statsbidragen till dessa navigationskurser i såväl Göteborgs och Bohus som övriga län ha liksom beträffande tidigare nämnda kurser anvisats från anslaget till Befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen. Under budgetåren 1940/41—1944/45 ha berörda bidrag uppgått till följande belopp.

Budgetår	Till hushållningssällskap kronor	Till länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län kronor	Summa kronor
1940/41	800: —	2 100: —	2 900: —
1941/42	1 005: —	1 670: —	2 675: —
1942/43	895: —	1 670: —	2 565: —
1943/44	650: —	1 930: —	2 580: —
1944/45	2 275: —	1 930: —	4 205: —

Under de senare åren ha fiskareorganisationerna i allt större utsträckning börjat att intressera sig för studieverksamhet och såväl Svenska västkustfiskarens centralförbund som Svenska ostkustfiskarnas centralförbund ha tillsatt särskilda studienämnder för att leda denna verksamhet. Även lokala fiskareorganisationer ha emellertid anordnat kurser av olika slag.

Till mycket väsentlig del har denna verksamhet bekostats av medel, som medlemmarna själva tillskjutit. I vissa fall ha emellertid bidrag,

som ovan antytts, anvisats från anslaget till Gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utöware erlagd bensinskatt.

Dessa bidrag ha under budgetåren 1940/41—1944/45 utgått med följande belopp.

	Kronor
1940/41	1 150:—
1941/42	950:—
1942/43	2 296:—
1943/44	2 850:—
1944/45	4 173:—

De av fiskareorganisationerna ledda kurserna anordnas ofta i form av studiecirklar med korrespondensundervisning genom någon brevskola.

Det torde i detta sammanhang böra erinras därom, att 1944 års riksdag uttalat, att hinder icke bör möta mot att från anslaget till Befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen, för såvitt detsamma därtill försloge, utlämnades organisationsbidrag, till verksamheten med studiecirklar för fiskarebefolkningen.

I betraktande av att från detta anslag måste anvisas medel för tillgodoseende av ett flertal olika ändamål, varför detsamma i allmänhet är mycket hårt anlitat, är det naturligt, att studiecirkelverksamheten icke kan mera effektivt stödjas med anlitande av detta anslag. Hittills har också bidrag till endast en studiecirkel anvisats ur anslaget.

Av vad ovan anförts framgår, att endast förhållandevis blygsamma belopp av statsmedel hittills anvisats för stödjande av fiskareungdomens yrkesutbildning och till studieverksamheten överhuvud taget bland denna ungdom, särskilt som de bidrag, som utgått från anslaget till Gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utöware erlagd bensinskatt icke bör jämföras med statsbidrag i vanlig mening utan närmast bör betraktas som restitution av utav fiskarena erlagd skatt.

Som i ansökningsfrågorna framhålls ha fiskarena såväl på grund av arten av sitt yrke som till följd av sin ofta isolerade bosättning sämre förutsättningar att utnyttja de bildningsmöjligheter, som stå andra medborgargrupper till buds. Det synes därför skäligt, att i största möjliga mån söka underlätta och stödja den verksamhet på här ifrågakommande område, som speciellt avser fiskareungdomen.

Sökande förbundet, som erhållit anslutning från samtliga större fackliga fiskareorganisationer i landet, har enligt sina stadgar bland annat till uppgift att samordna och effektivisera dessa organisationers studieverksamhet. Såvitt lantbruksstyrelsen kunnat finna, synes förbundet stå under god ledning. Flertalet av medlemmarna i dess studieråd ha också erfarenhet av den verksamhet, förbundet avser att främja. Enligt lantbruksstyrelsens mening föreligga därför goda förutsättningar för att förbundet skall bli till verkligt gagn. Styrelsen vill därför förorda, att detsamma tilldelas bidrag för sin verksamhet.

Då förbundet är helt nybildat, torde någon mera detaljerad plan för dess verksamhet ännu icke ha kunnat uppgöras. Med hänsyn härtill och innan större erfarenhet vunnits synes därför nu endast ett förhållandevis litet statsbidrag, förslagsvis 15 000 kronor, böra ställas till dess disposition för budgetåret 1946/47. Detta bidrag torde emellertid icke lämpligen böra anvisas från något av de nuvarande anslagen under nionde huvudtiteln.

Sökande förbundets verksamhet kommer i mycket att bli likartad den, som utövas av Jordbrukareungdomens förbund, vilket förbund sedan flera år åtnjuter ett ganska betydande understöd från det allmänna sidan. I lik-

het med vad som tillämpas beträffande statsbidraget till sistnämnda förbund, synes även det nu ifrågasatta bidraget till Svenska fiskarens studieförbund böra utgå från ett speciellt för detta ändamål anvisat anslag under nionde huvudtiteln. Samma villkor som hittills gällt för tillgodonjutande av bidraget till Jordbrukareungdomens förbund synes också böra gälla för nu ifrågavarande bidrag. Förbundets verksamhet bör alltså vara underkastad särskild inspektion från statens sida genom lantbruksstyrelsen, varjämte ett av Kungl. Maj:t utsett ombud för statens räkning bör äga deltaga i revisionen av förbundets räkenskaper och förvaltning.

Skolöverstyrelsen har i sitt utlåtande över motionerna ansett sig icke kunna tillstyrka något direkt understöd till Svenska fiskarens studieförbunds studieverksamhet. Eftersom skolöverstyrelsen emellertid funne ändamålet synnerligen behjärtansvärt, ville styrelsen tillstyrka ett mindre belopp, förslagsvis 5 000 kronor, såsom bidrag till förbundets organisations- och administrationskostnader, därvid styrelsen ifrågasatte, huruvida icke anslaget borde anvisas under åttonde huvudtiteln. I övrigt har skolöverstyrelsen anfört i huvudsak följande:

Överstyrelsen vill till en början erinra om att 1944 års folkbildningsutredning, som ännu icke avgivit sitt betänkande, givetvis från grunden kommer att upptaga frågan om statsbidrag till studieförbundens organisations- och administrationskostnader ävensom till av dem bedriven studiecirkelverksamhet med mera. På grund härav anser överstyrelsen i första hand önskvärt, att nu föreliggande motioner överlämnas till folkbildningsutredningen för att av denna tagas i beaktande.

Till vissa studieförbund utgår för närvarande statsbidrag för deras organisations- och administrationskostnader. Innan dessa nu statsunderstödda förbund kommit i åtnjutande av statsbidrag, ha de som regel kunnat framvisa resultatet av en under flera år bedriven studieverksamhet. Svenska fiskarens studieförbund kan såsom nybildat icke framlägga något dylikt material, varför det synes överstyrelsen vanskligt att avgöra statsbidragsfrågan. Storleken av statsbidraget har nämligen hittills alltid ställts i relation till verksamhetens omfattning.

Svenska fiskarens studieförbund har tillstyrkt bifall till motionerna och anfört följande:

Inom fiskarekårens fackliga organisationer vid respektive kuster har sedan några år tillbaka förekommit ett visst studie- och bildningsarbete. Detta då huvudsakligen inom centralförbunden på ost- och västkusten, vilka förbund ha särskilda studienämnder som handlägga verksamheten. Centralförbundet på ostkusten började sin studieverksamhet år 1937 och centralförbundet på västkusten år 1943.

Emellertid har det ansetts nödvändigt att effektivisera och utbygga det påbörjade studiearbetet och att därför behöve skapas ett riksomfattande organ, och på grund därav tillkom sommaren 1945 Svenska fiskarens studieförbund. Till förbundet anslöto sig redan vid starten samtliga fiskareorganisationer av betydelse i hela landet, och medlemsantalet kom att uppgå till 15 000. De anslutna organisationerna äro Svenska västkustfiskarens centralförbund, Svenska ostkustfiskarnas centralförbund, Svenska insjöfiskarens centralförbund, Svenska sydkustfiskarnas centralförbund och Blekinge läns havsfiskeförening samt Malmöhus läns havsfiskeförening och Stockholms läns fiskareförening.

Vid bildandet av förbundet tänkte man sig att fiskarens bildningsverksamhet liksom annan bildningsverksamhet i landet skulle erhålla stöd från det allmännas sida. De medlemsavgifter som utgå äro också mycket blygsamma och avse endast att täcka kostnaderna för en del av organisationsverksamheten. För närvarande är medlemsavgiften 5 öre per medlem och år, vilket med nuvarande medlemsantal gör 750 kronor.

Fiskarebefolkningen i gemen är synnerligen vanlottad då det gäller bildningsverksamhet och kulturell verksamhet överhuvud. Ingen annan befolkningsgrupp torde kunna sägas leva under så svåra förhållanden i detta avseende som just fiskarebefolkningen.

Orsakerna härtill äro många. Av särskild betydelse i detta hänseende är fiskarens bosättning på öar och andra otillgängliga platser i våra med kommunikationer bristfälligt utrustade skärgårdar längs våra långa kuster. En annan orsak är fiskareyrkets oregelbundenhet. I olikhet med de flesta andra arbetare kunna fiskarna icke fritt förfoga över en i förväg fastställd fritid, utan äro hänvisade att taga fritid när vädret är sådant att fiske omöjliggöres, medan de å andra sidan få arbeta långa perioder i sträck utan någon fritid alls, då fisken går till och fiskeförhållandena äro gynnsamma.

Fiskarebefolkningens sedan långa tider kända svåra — bortsett från tillfälliga uppgångsperioder — ekonomiska förhållanden ha också gjort, att dessa yrkesutövare först och främst fått tänka på sin ekonomiska bärgning, medan bildningsarbetet av naturliga skäl fått komma i efterhand.

I allmänhet ha fiskarna icke möjligheter att anlita de av det allmänna understödda bildningsmedel, som stå till förfogande för andra folkgrupper i vårt land. Detta beror främst på den isolerade bosättningen.

Någon studie- och bildningsverksamhet har tidigare i allmänhet icke förekommit i skärgården av nu befintliga bildningsorganisationer. Icke heller torde det vara möjligt för fiskareorganisationerna att vinna anslutning t. ex. till Arbetarnas bildningsförbund. Någon direkt framställning därom har visserligen inte gjorts, men vid underhandssamtal med ledande personer inom nämnda organisation har framgått, att fiskarna icke torde komma att bli medlemmar där, om ansökan göres om att få kollektiv anslutning. Individuell, lokal anslutning till Arbetarnas bildningsförbund torde heller icke vara möjlig, enär ABF-avdelningar i mycket stor utsträckning saknas i fiskelägena, där det ofta inte finns andra organisationer än fiskaresammanslutningarna. För övrigt torde det på grund av fiskarens speciella och särskilt svåra arbets-, levnads- och bildningsförhållanden icke vara lämpligt att anknyta denna folkgrupp till vare sig arbetarnas bildningsrörelse eller någon annan bildningsrörelse.

Svenska fiskarens studieförbund avser att hos anslutna huvudorganisationer och deras lokala avdelningar verka för utökat och intensifierat studie- och bildningsarbete genom studiecirkel- och kursverksamhet, föreläsningar och film, tävlings- och premieringsverksamhet samt studieresor och särskild klubbverksamhet bland fiskarengdomen.

På de många platser i skärgårdarna, där dylik verksamhet hittills icke alls förekommit, vill förbundet genom propaganda och upplysning verka för att sådan verksamhet igångsättes.

Ekonomiskt understöd är därför behöfligt för administration och propagandaverksamhet, men därjämte är det nödvändigt med ekonomiskt bidrag till den studiecirkel-, kurs-, tävlings- och premieringsverksamhet samt klubbverksamhet, som man genom propaganda kan få i gång bland fiskarebefolkningen. Då fiskarebefolkningens ekonomiska förhållanden redan nu ha avsevärt försämrats i jämförelse med krigsåren, torde det vara icke minst värdefullt att här omtalad studie- och bildningsverksamhet kunde uppmuntras genom ekonomiskt understöd från det allmännas sida.

Utskottet.

Syftet med ifrågavarande motioner är otvivelaktigt behjärtansvärt. Inom utskottet ha icke heller saknats förespråkare för att utskottet i anledning av motionerna skulle föreslå riksdagen att anvisa åtminstone visst anslag för ändamålet.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen har emellertid Kungl. Maj:t samtidigt med avlåtandet av årets statsverksproposition funnit en ansökning av Svenska fiskarens studieförbund om anslag för förbundets verksamhet under budgetåret 1946/47 icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Enligt vad utskottet erfarit har vidare Kungl. Maj:t genom beslut den 21 december 1945 uppdragit åt lantbruksstyrelsen att efter föredragande statsrådets närmare bestämmande verkställa utredning rörande frågan om fiskets undervisningsproblem samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag i ämnet, vartill utredningen må kunna föranleda. Då det torde kunna förväntas, att inom nämnda utredning kommer att upptagas till behandling bland annat frågan om understödande av studieverksamhet anordnad av fiskarens egna organisationer, i samband varmed spörsmålet om understöd i en eller annan form åt Svenska fiskarens studieförbund knappast torde kunna förbigås, samt då Kungl. Maj:t nyligen fattat ståndpunkt i ämnet i vad gäller instundande budgetår, anser sig utskottet icke böra tillstyrka bifall till motionerna. Utskottet finner emellertid angeläget, att de i motionerna framförda synpunkterna bringas till nämnda utrednings kännedom.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 176 och II: 361 må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville överlämna motionerna till ovannämnda inom lantbruksstyrelsen pågående utredning rörande frågan om fiskets undervisningsproblem för att tagas under övervägande vid fullgörandet av utredningens uppdrag.

Stockholm den 3 maj 1946.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Alfred Andersson, Anderberg, Nils Olsson, Bondeson, Hagman* och *Sundelin* samt

från andra kammaren: herrar *Andersson* i Löbbo, *Ericsson* i Sörsjön, *Mäler, Andersson* i Surahammar, *Larsson* i Karlstad, *Andersson* i Hedensbyn, *Johansson* i Torp och *Utbult*.

Reservation

av herrar *Sundelin, Johansson* i Torp och *Utbult*, vilka ansett att utskottets motivering och hemställan bort ha följande lydelse:

»Syftet med ifrågavarande motioner är otvivelaktigt behjärtansvärt, varför utskottet anser att åtgärder böra vidtagas i anslutning till motionärernas förslag i ämnet. Såsom framgår av den föregående redogörelsen har Kungl. Maj:t visserligen samtidigt med avlåtandet av årets statsverksproposition funnit en ansökning av Svenska fiskarens studieförbund om anslag för förbundets verksamhet under budgetåret 1946/47 icke böra föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Enligt vad utskottet erfarit har emellertid Kungl. Maj:t genom beslut den 21 december 1945 uppdragit åt lantbruksstyrelsen att efter föredragande statsrådets närmare bestämmande verkställa utredning rörande frågan om fiskets undervisningsproblem samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag i ämnet, vartill utredningen må kunna föranleda. Det torde vara berättigat att inom nämnda utredning även upptaga till behandling frågan om understödandet av studieverksamhet, anordnad av fiskarens egna organisationer. Utskottet finner också angeläget, att de i motionerna framförda synpunkterna beaktas av utredningen. Enligt utskottets mening bör likväl, oavsett vartill utredningen kan leda, det av lantbruksstyrelsen förordade anslaget på 15 000 kronor till Svenska fiskarens studieförbund anvisas redan nu.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 176 och II: 361 må

A. till *Bidrag till Svenska fiskarens studieförbund* å riksstaten för budgetåret 1946/47 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 15 000 kronor;

B. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville överlämna motionerna till ovannämnda inom lantbruksstyrelsen pågående utredning rörande frågan om fiskets undervisningsproblem för att tagas under övervägande vid fullgörandet av utredningens uppdrag.»